

ПРИКАЗКАТА – МОЩЕН ИНСТРУМЕНТ ЗА СОЦИАЛНО-ЕМОЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ В ДЕТСКАТА ГРАДИНА

Стоянка Христоскова Минчева

Детска градина „Калина Малина“ град Пазарджик

Резюме: Процесът на развитие на социално-емоционални компетенции – нагласи, убеждения, умения и поведенчески модели имат ключово значение за идентифициране и управление на емоциите, за взаимодействията с другите хора и взимането на правилни решения. Като педагози влияем на развитието на децата и имаме съществено значение за формирането на личността им.

Предучилищна възраст е период на бързи и ярки промени в цялостното развитие на децата. Социално-емоционалното развитие в предучилищна възраст е от съществено значение във всяка област на човешкия живот и в най-сензитивният период в живота на човека, трябва да съумеем да бъдем отговорни и съпричастни в създаването на „програмите“ на живота на „малкия“ човек.

Насочването на вниманието на педагогическите специалисти към възрастовите особености и потребностите на децата, правилният подбор на приказките, би допринесло за успешното развитие на личността на детето.

Ключови думи: приказка, инструмент, социално-емоционално развитие, детска градина

THE TALE - A POWERFUL TOOL FOR SOCIAL-EMOTIONAL DEVELOPMENT IN KINDERGARTEN

Stoyanka Hristoskova Mincheva

Kindergarten "Kalina Malina" city of Pazardzhik

Abstract: The process of developing social-emotional competencies – attitudes, beliefs, skills and behavioral patterns are key to identifying and managing emotions, interacting with other people and making the right decisions. As educators, we influence the development of children and are essential for the formation of their personality.

Preschool age is a period of rapid and vivid changes in the overall development of children. Social-emotional development in preschool age is essential in every area of human life, and in the most sensitive period in a person's life, we must be able to be responsible and empathetic in creating the "programs" of the life of the "little" person.

Directing the attention of pedagogical specialists to the age characteristics and needs of children, the correct selection of fairy tales, would contribute to the successful development of the child's personality.

Keywords: fairy tale, instrument, social-emotional development, kindergarten

Увод

Предучилищна възраст е възрастта на създаване, на програмиране... тук е ключът към едно по-добро бъдеще. Възрастта наречена - уникална, първите седем, най-важните години в живота на човека. Годините, които оставят отпечатък върху личността на детето и неговото бъдещето. Тук е времето на създаване на навици, умения и способности,

които ще управляват бъдещето му. Време, в което трябва да бъдем до детето и да му помогнем да изгради рамката за себе си и света. Поставят се основите на физическото и психическото здраве, на способността за учене през целия живот, на себевъзприятието. Предучилищната възраст- фундаментът на бъдещия начин на живот.

През октомври 2015 г. е обнародван и последният Закон за предучилищното и училищното образование (ДВ, бр. 79 от 13.10.2015 г.), който влиза в сила от 1.08.2016 г. Негови основни цели са интелектуално, емоционално, социално, духовно-нравствено и физическо развитие и подкрепа на всяко дете; съхраняване и утвърждаване на българската национална идентичност (чл. 5/1/2/).

В съвременните условия предучилищното образование полага основите за учене през целия живот и социалната интеграция на децата, като осигурява познавателното, езиковото, социалното и емоционалното им развитие, отчитайки значението на играта в процеса на ученето.

Периодът, където петте сетива са в действие с всичките си сили и измерения, през който всички хора от обкръжението на детето оформят умът му е от изключително важно значение да бъдем отговорни и осъзнати, за да помогнем детето да се адаптира в непрекъснато променящата се среда.

Социално и емоционално развитие в предучилищна възраст

Развитието на социални и емоционални умения подготвя децата за успешната комуникация в живота. Придобиването на тези умения се случва чрез взаимоотношенията, които наблюдават у възрастните, подражават на социалното им поведение.

Ранните преживявания на детето, семейството и културният им произход оказват влияние върху емоционалното им благополучие и техните взаимоотношения. Всичко това, потвърждава важността на социализирането на детето и изграждането на умения за живот в общност с други хора, като ключов аспект за неговото социално и емоционално развитие.

Социализацията се подпомага на първо място от семейството, след това от средата и мрежата от контакти, които поддържа семейството, от образователните институции, от връстниците и т.н.

Съвременната наука предлага различни тълкувания на понятието „социализация“. Според Пламен Радев (2001) има три позиции към разбирането за същността на социализацията:

Пол Мюнсен и др. твърдят, че: „Социализацията е исторически обусловен процес, по време на който децата възприемат и усвояват определена система от норми и знания за определена култура“ (Пол Мюнсен и др., 1987).

Споделя се и позицията на (Arthur Reber, 1985), който определя социализацията като процес, при който индивидът придобива знания, ценности, езикови възможности, социални умения и социална чувствителност, които му позволяват да се интегрира и да се приспособява към обществения живот.

„Социализацията е процес, при който хората овладяват правила за поведение, системи от убеждения и отношения, които позволяват на личността да функционира ефективно като член на обществото“, е третата позиция на (Kevin Durkin, 1995).

В своята книга „Педагогически проекции на емоционалната интелигентност“ Венета Узунова (2019) споделя мнение за новите перспективи в теорията за социализацията и актуалните подходи към нея, които обосновават взаимовръзката между социабилността и емоциите на човека и тяхното значение, но които имат и своите исторически основи. Затова според нея интерпретираме социалната и емоционалната интелигентност в светлината на съвременното виждане за социализацията като средство за формиране на

идентичността и в контекста на социалния интерес като базисно условие за социално-психическото благополучие на личността и индикатор за степента на вписване на човека в заобикалящия го свят“(Узунова, 2019).

Важно е да инвестираме в социално-емоционалното развитие на децата. Трябва да знаем какво работи, за кого и при какви обстоятелства, както и къде, и колко да инвестираме. Казаното до тук потвърждава важността на социално-емоционалното развитие в предучилищна възраст, което се явява конструктор във всяка област на човешкия живот. И тук в най-сензитивният период в живота на човека, трябва да съумеем да бъдем отговорни и съпричастни в създаването на „програмите“ на живота на „малкия“ човек.

На помощ тук се явяват уроците по изкуство. В детската градина те са време за изследване, удоволствие и радост. Изкуството в детската градина е инструмент за себеизразяване. То е важно, защото обучава децата за бъдещето и изгражда тяхната съпричастност.

Под изкуство се разбира художественото творчество на човека: литература, музика, танц, живопис, театър, кино и пр., като форма на усвояване и преобразуване на действителността чрез художествени образи.

Ролята на приказките върху емоционалното и социално развитие

Приказките! Тези вълшебни, фантастични истории, които разпалват въображението на децата и в същото време са първото им докосване до магията на литературата! Имало едно време... и започват приключения и срещи с невероятни герои.

„Приказките са фолклорен жанр, под формата на кратки истории в повествователна форма. Обикновено включват митични същества, чудеса и поука. Учат хората как да се справят с живота“ (Миронова, 2022).

„Приказките, които се разказват в Япония са различни тези в Африка и от тези в България. Така е видно, че те са свързани с културата на дадено общество. Приказките не са създавани за деца, а за възрастните. В предграмотните общества те са много широко разпространена литературна форма. До XIX се разпространяват основно устно. Едва през XIX и XX век приказките се свързват с детската литература“ (Миронова, 2022).

Любов Миронова пише: „Всеки ден се издават нови и нови книги за деца. Излизат стотици заглавия детска литература – приказки на различните народи, обработки на класически приказки, български и преводни литературни текстове.“ На въпроса: кое, кога и колко да се поднесе на децата обръква, според Миронова, възпитателите и родителите. „Приказките са основен инструмент за плавно спускане в реалността, за плавно разширение на съзнанието на детето, за развитие на речта, овладяване на езика и развитие на мисленето, за формиране на ценностна система, за свързване с архетипните образи, за съкровени мигове между четящ и слушател. Или, казано по друг начин, както постепенно расте детето, така расте и неговото съзнание“ (Миронова, 2022).

Според Любов Миронова поднасянето на приказка е като даването на душевна храна на детето. И както храненето има значение кой и как е приготвил храната, какви са съставките, как я сервира, кога я поднася, уместно ли е подбрана спрямо нуждите и контекста, така и при приказката важат същите необходими условия, за да има наслада (Миронова, 2022).

Това е като да получиш правилното лекарство в точния момент!

Чрез приказката става възможно щадящо и внимателно, по интересен начин да се достигне до скрита от съзнанието информация.

Приказката е една възможност, разбира се използвана с много прецизно разбиране на връзката на детето с такъв жанр произведения, с разбиране на връзката на нашето въздействие чрез приказката, съобразено с индивидуалността на детето и неговите възрастови особености.

Във възрастта, когато детето се развива, приказката е средство за развитие на образното му мислене и в съзнанието се формират важни психични структури.
И там, достига приказката!

Педагогически опит в повишаването на социално-емоционалното развитие на децата в детската градина

Изкуството е форма на отражение и усвояване на действителността. Като елемент на културата оказва влияние върху развитието на личността на децата и помага да се прояви и развие творческият им потенциал.

Във II Б група „Веселушко“ при Детска градина „Калина Малина“ град Пазарджик през учебната година работихме по два вътрешни проекта, единият от които бе „Детето в света на изкуството“.

Целта, която си поставихме:

Ориентиране в социалното предназначение на изкуството чрез общуване с литературата, живописата, музиката, танците, театъра.

Задачи:

1. Изграждане на визуална представа за различни видове изкуства, като децата разпознават познати произведения, материалите и средства, с които са създадени.
2. Развиване и усъвършенстване художествено-творческите, изобразителните и музикални способности на 4-5 годишните деца.
3. Възпитаване на култура на поведение на обществени места – кино, театър, музей, изложби.

Очаквани резултати:

Формиране и изразяване на емоционално и оценъчно отношение към резултатите от различните видове изкуства.

Извършени дейности:

С децата от групата се проведе анкета на тема: „Моята любима приказка?“

Всяка от посочените приказки бе представена пред децата от групата чрез мултимедийна презентация, където децата се запознаха с любимата приказка на всяко дете от групата. От всички приказки избрахме една, на която да направим декор за театър на маса. Избрана бе приказката „Трите пеперудки“ от Константин Ушински, която всички деца разказват с желание и удовлетворение.

Във връзка със *Седмицата на изкуствата* всяка група в детската градина, съвместно с родителите се създаде декор за приказка, който бе показан на изложба организирана от детската градина. Всяка група представи декор на приказка. Изложбата бе съпроводена с рисунки с нетрадиционни изобразителни техники на децата от всяка група.

По случай *Седмица на четенето* с децата от вторите групи се проведе среща с поетесата Елена Деянова и художникът Константин Анастасов. Децата се запознаха с книгата „Приказки от неznайната гора“, илюстрирана от художникът Константин Анастасов. Те бяха наши гости и авторката разказа приказката за Медунчо пред децата, а художникът рисуваше в момента пред децата истории от неznайната гора.

По случай 125 г. от рождението на поетесата Калина Малина в ДГ се създаде персонализиран електронен ресурс – викторина „Гласът на детството“ в платформата Word Wall, на която децата отговаряха със задоволство, защото отговаряха за поетесата, чието име носи детската ни градина.

„Вълшебният стол“ – мястото на разказвача на приказки, присъстваше активно в ежедневието на групата. Там децата разказваха приказки пред останалите деца от групата и сякаш се случваше вълшебство...децата разказваха приказки като истински разказвачи.

В групата бе създадено „Табло на Доброто“, на което ежедневно се поставяха рисунки, картички и различни продукти изработени от децата.

Конкретните дейности, които са представени, са заложи в плана по вътрешен проект „Детето в света на изкуството“ на група „Веселушко“ при Детска градина „Калина Малина“ град Пазарджик.

Във всяка от групите в детската градина се реализираха различни дейности, които бяха заложи в началото на учебната година.

Дейностите по проект „Детето в света на изкуството“ завършиха с проведения концерт на Детска градина „Калина Малина“ по случай 45 години от създаването ѝ под надслов „Приказни вълшебства“, който се реализира в ДКТ „Константин Величков“ град Пазарджик с децата от третите и четвъртите групи, като всяка от групите представи танц-приказка.

На сцената децата пресъздадоха любими приказки. Гости на концерта имаха възможност да се насладят на във вълшебствата на приказния свят чрез танците на цветя и самодиви, да усетят магията на „живата вода“, да видят истинско надпяване, шарена въртележка и пъстри хора, да се превърнат във вечни деца чрез пътешествие в приказките „Сливи за смет“, „Хитър Петър“, „Алиса в страната на чудесата“, „Пипи дългото чорапче“, „Пинокио“ и много други.

Красиви и нежни цветя танцуваха на сцената, малките артисти откриха розата на Малкия принц и танцуваха в прекрасни цветни градини.

Анализ, оценка и изводи от реализираните дейности

След планирането и реализирането на дейностите могат да се направят следните изводи:

1. В предучилищна възраст е възможно началното формиране на определени емоционални умения, които стоят в основата на емоционалните компетентности и са предпоставки за развитие на емоционалната интелигентност на личността.
2. Насочването на вниманието на учителите и родителите към възрастовите особености и потребностите на детето носи полза за изграждане на естетически чувства и възприятия, добри умения и значително подобряване на самооценката на децата.
3. Системното и целенасочено използване на приказките в работата на педагозите в групата доведе до повишаване на качеството, ефективността и ефикасността на цялостния образователен процес.

Заклучение

Децата, които придобиват силни основни емоционални умения в ранните години, могат по-добре да управляват ежедневно социално взаимодействие по-късно в живота.

Очакванията ни са чрез ефективна ежедневна работа да съумеем да постигнем равновесие и хармония в отношенията между семейство – дете – педагог, което ще гарантира благоприятно повлияване на ценностната система на децата и разгръщане на пълния им потенциал.

Със своето въздействие с ценните си качества приказката е едно безценно средство в педагогическата дейност на всеки педагог.

Точно заради ценните си качества приказката се използва при възпитанието на детето от предучилищна възраст за осъществяването на редица възпитателно-образователни задачи.

Приказката е мощен инструмент в областта на образованието, тя е многофункционална.

Приказките са част от цял „пакет“, който ни създава!

Литература

Миронова, Л. (2022). *Пътеводител в света на приказките*. София: Асеновци.
Радев, П и колектив (2001). Педагогика Университетски учебник. Пловдив: Хермес.
Узунова, В. (2019), Педагогически проекции на емоционалната интелигентност
Достъпно от: <https://tsotsorkovfoundation.bg/wp-content/uploads/2022/03/.pdf>
Закон за предучилищно и училищно образование
Достъпно от: https://web.mon.bg/bg, Zkn_PedUchObrazovanie-izm07022023.pdf